

Dezinformasiya cəmiyyət üçün böyük təhlükədir

İyulun 20-də "Yalan məlumatların ifşası: Dezinformasiyaya qarşı mübarizə" mövzusunda 2-ci Şuşa Qlobal Media Forumunda müzakirə edilən önəmli mövzulardan biri yalan məlumatların ifşası və dezinformasiyaya qarşı mübarizə olub.

Prezident İlham Əliyev bu barədə deyib: "...təəssüflər olsun ki, bu gün dünyada baş verənlər məhz bu mövzunun bir növ qurbanına çevrilibdir. Təəssüf ki, bu, bizim artıq həyat tərzimizin bir hissəsinə çevrilibdir. Bəzən biz təəccüblənirik ki, Azərbaycan haqqında beynəlxalq mediada yayılan məlumatlar həqiqətə uyğun olmur - yeni faktların manipulyasiyası, yanlış narrativlər. Biz uzun illər ərzində bunun qurbanı olmuşuq, əlbəttə ki, onlardan biri Ermənistan və Azərbaycan arasındakı münaqişə idi və bütün erməni diasporunun səfərbər olması idi. Ermənipərəst siyasətçilər, media nümayəndələri Azərbaycana qarşı hücum edirdilər, Azərbaycan haqqında yanlış narrativlər yayırdılar və Azərbaycanı realıqdan çox uzaq olan bir şəkildə təqdim edirdilər".

(davamı 8-ci səhifədə)

UNMASKING FALSE NARRATIVES: CONFRONTING DISINFORMATIO

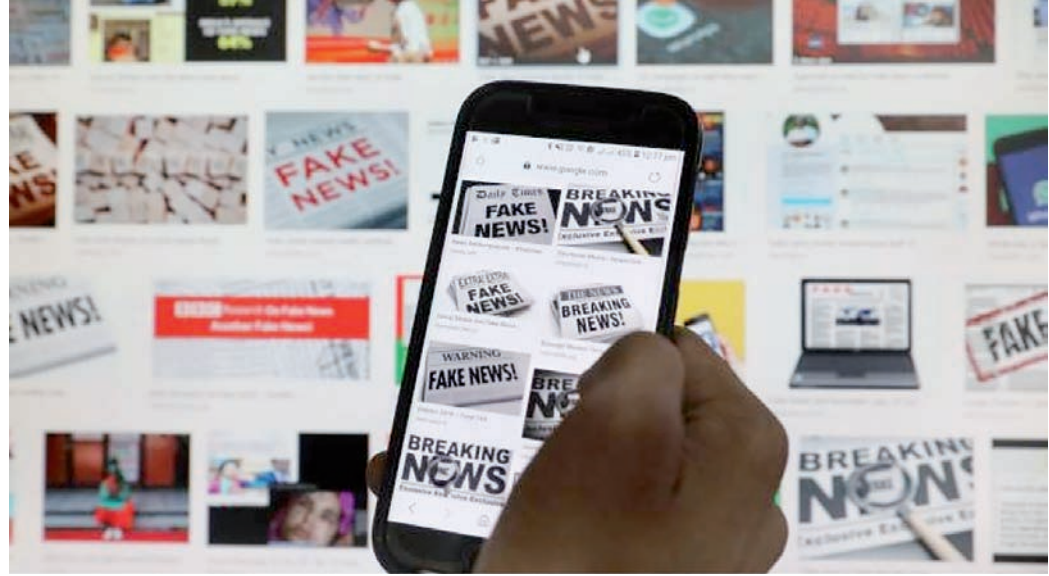

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Məlumdur ki, ölkəmiz etnik təmizləmənin və işğalın qurbanı olub. Bu faciə 30 il davam edib. Buna baxmayaraq, dövlətimizi dünyada təcavüzkar kimi təqdim edirdilər. Həmin zaman müstəqilliyini yeni bərpa etmiş Azərbaycanın beynəlxalq media şəbəkələrinə o qədər də çıxış imkanı yox idi. Məhz buna görə də, Ermənistan ölkəmizi beynəlxalq aləmdə yanlış tanıdırdı. Media isə obyektiv və məsuliyyətli olmalıdır.

Media ilk növbədə, ictimai resursdur və ictimai maraqlara xidmət etməlidir. Lakin baza prinsiplərindən uzaqlaşan müasir informasiya vasitələri günümüzdə şəxsi və ya korporativ maraqlara xidmət edir ki, belə olan halda obyektiv informasiya verməkdən daha çox manipulyasiya

Yay Olimpiya Oyunlarının rəsmi açılış mərasimində Fransanın "Fr2" telekanalının efirində azərbaycanlı və erməni idmançıların keçidi zamanı tərribatçı ifadələr səsləndirilib. Canlı yayımda kanalın aparıcısı Ermənistan idmançıları keçərkən bu ifadələri səsləndirib: "Ermənistan, bizim erməni dostlarımız; tarixən fransızların qəlbinə yaxın olan ölkə. Erməni xalqı üçün Dağlıq Qarabağın Azərbaycan ordusu tərəfindən süqutu ilə əlamətdar bir il oldu". Azərbaycan komandası keçəndə isə aparıcı Azərbaycanı "ərazi məsələsində Ermənistanla toqquşan Qafqaz respublikası" kimi təqdim edib. Bu məkrli davranış Fransa telekanalının idmana siyasət qatararaq qərəz nümayiş etdirdiyinin əyani göstəricisidir. Bu fakt beynəlxalq arenada dövlətin nüfuzunu sarsıdan de-

Dezinformasiya cəmiyyət üçün böyük təhlükədir

etmək, ictimai fikri çəşdirmə, kütlə psixologiyasına təsir edərək onu, hətta öz dövlətinə və milli maraqlarına qarşı yönəltmək kimi prinsiplər ön plana çıxır. Məhz bu zaman qarşıya qoyulan məqsəddə nail olmağın ən effektiv yolu dezinformasiyadır. Məsələn, iyulun 26-da "Paris-2024"

zinformasiyanın ən bariz nümunələrindən biridir. Dezinformasiya, ilk növbədə, demokratik sisteme zərər vurur. Yalan və aldadıcı xarakterli məlumatlar ictimai diskursu nüfuz etdikdə yanlış və zərərli məlumatları ifşa etmək həyati əhəmiyyət kəsb edir.

Bəzi anlayışların mənasını dərk etmək üçün onların əsl mahiyyətinə varmaq lazımdır. Bu baxımdan, dezinformasiya dedikdə, birinci növbədə iqtisadi və siyasi mənfəət əldə etmək və ya insanları bilərəkdən çəşdirmə üçün yalan məlumatlar hazırlamaq və yaymağın nəzərdə tutulduğunu anlamalıyıq. Müasir dövrdə bunun üçün ən effektiv və sürətli yol da sosial şəbəkələrdir. Sosial medianın təklif etdiyi geniş imkanlardan hər kəs xəbərdardır. Dezinformasiya fenomeni isə onun mənfəi xüsusiyyətlərindən biridir. Bu, əlbəttə ki, təkə sosial media deyil, əsas medianın da istifadə etdiyi çox təhlükəli fenomendir.

Dezinformasiya tamamilə yalan məlumatın yayılması deyil, həm də şəxsi mənfəət və ya sadəcə zövq üçün bir məlumatı qabartmaq, təhrif etmək, kəşib-biçib bir az həqiqət və bir az da uydurma ilə sintez etməklə qismən düzgün məlumat yaymaqdır. Bu məlumatların əksəriyyəti qəsdən informasiya çirkliliyi yaradaraq insanları çəşbaş salmaq və kaos yaratmaqla üstünlüyü ələ almaq üçün müəyyən mərkəzlərin atdığı məqsədli addımlardır. Onun iqtisadi və ya siyasi fayda üçün istifadəsi az-çox başa düşüləndir. İşin ən qəribə tərəfi odur ki, insanlar bu cür yanlış informasiyaları araşdırmadan və doğruluğunu yoxlamadan paylaşırlar.

Məlumatı sorğu-sual etmədən paylaşmaq dezinformasiyanın ən əsas və təhlükəli formasıdır və nəticə çox məyusedici ola bilər. Yanlış və yalan məlumatların yayılması cəmiyyət və demokratiya, hətta ətraf mühitin sağlamlığı və şəxsi təhlükəsizlik üçün böyük risklər yaradır. Çünki bəzi seqmentlər insanların doğru xəbər almaması üçün dezinformasiyadan və ya saxta xəbərlərdən silah kimi istifadə edirlər.

Saxta xəbərlər həqiqəti təhrif edir, onun etibarlılığını şübhə altına alır və üzərinə kölgə salır. Belə xəbərlərin və dezinformasiyanın əsas məqsədlərindən biri müəyyən hissləri səfərbər etmək və əsas mediaya, dövlət məmurlarına inamı sarsıtmaqdır. Daha bir məqsəd isə cəmiyyəti parçalayıb radikal qruplar formalaşdırmaq və sonra onları öz isteklərinə uyğun istiqamətləndirməkdir. İnsanlar ayrıldıqca, radikallaşdıqca, fanatikləşdikcə təkə bir-birindən deyil, birbaşa həqiqətdən də uzaqlaşirlar.

Başqa bir səhv odur ki, cəmiyyət bir xəbərin çox mənbədən paylaşıldığını görərkən ona inanır. Elə xəbər mənbələri var ki, onlar bir mərkəzdən idarə olunurlar və onların işi məhz belə saxta xəbərləri yaymaqdır. Yəni, on minlərlə müxtəlif mənbədən bir xəbərin yayılması onun doğru olduğuna dəlalət etmir. "Görmək inanmaqdır" deyimi isə artıq tarixə qovuşub. İnternet brauzerlərində şəkil axtarışı funksiyasında rəsm yüklənən zaman sistem həmin görüntünün daha əvvəl harada istifadə edildiyini göstərəcək. Bu zaman kimse bilərəkdən müəyyən hisslər aşılamağa cəhd edə bilər. Həmin saxta xəbər mənbələrinin istifadə etdiyi taktikalar o qədər güclüdür ki, bir xəbərle kütləni hərəkətə gətirə bilər.

Dezinformasiyaya qarşı mübarizə aparmaq üçün media qurumları, etik və məsuliyyətli formada media bazarına rəhbərlik etməlidir. Doğruluq, tərəfsizlik və şəffaflığı təmin edən prinsipləri üstün tutmaq, faktları yoxlamaq və məlumatları obyektiv şəkildə təqdim etmək əsas prioritet olmalıdır. Oxucuların ehtiyatlılığı və məlumatların doğruluğunun araşdırılmasına cəlb edil-

məsi üçün çeşidli yollardan istifadə ediləməlidir. Media qurumları özünü dezinformasiyanın təsirindən qorumaq üçün öz fəaliyyətlərinin transparenşiyasını artıraraq və oxucuları maarifləndirmə yolu ilə mübarizə aparıla bilər.

Qeyd edək ki, dezinformasiya özlüyündə informasiyadır və məlumat axınının məqsədli şəkildə, bu və ya digər maraqlar prizmasından yanlış tərzdə interpretasiyasını nəzərdə tutur. Hazırda qlobal miqyasda məhz dezinformasiyanı başlıca alət seçməklə geniş yayılan, zaman keçdikcə ciddi təsir mexanizminə çevrilən kibercümlər cəmiyyətin bütün sferalarında neqativ iz qoyur. Məsələn, 2021-ci ildə dünya iqtisadiyyatının kibercümlərdən çəkdiyi ziyanın həcmi təxminən 6 trilyon ABŞ dolları təşkil edib. Odur ki, bu prosesi tamamilə dayandırmaq yox, onu yalnız effektiv forma və metodlarla zəiflətmək və ya cavab tədbirləri ilə başlıca hədəfdən yayındırmaq olar.

Bayram SALMANOV,
"Respublika".